

Asia: VN/10164/2019

Lausuntopyyntö vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksesta hallituksen esitysluonnokseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti pykälään 4 a § Lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Selkiyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten rajanvetoa? Jos ei, miten säännöstä tulisi muuttaa?

-

2. Esitetään säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Rikosseuraamuslaitos kannattaa asiakasmitoituksesta säätämistä lailla. Samalla tulisi varmistaa resurssit asiakasmitoituksen toteuttamiseen. Asiakasmitoitus toivottavasti vähentäisi myös sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuutta. On haastavaa, jos lastensuojelun työntekijät vaihtuvat usein, koska silloin riittävää kokonaiskuvaa alaikäisen tilanteesta ei välttämättä saada esimerkiksi seuraamusselvitystä tai rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa.

3 a. Vastaavatko 15 §:n täsmennykset tätä tavoitetta?

-

3 b. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

-

4. Ehdotuksessa esitetään säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta voimassa olevan lastensuojeluasian vireille tulon sijaan. Tavoitteena on, että tämä vahvistaisi sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ensisijaisuutta. Onko ehdotettu sääntely tarkoituksenmukainen asetetun tavoitteen kannalta?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4

-

5. Ehdotuksessa esitetään lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä säätämistä. Mitä käytännön vaikutuksia tällä säätelyllä olisi?

-

6 a. Arvioitko ehdotetun säädöksen johtavan käytännössä avohuollon palvelujen kehittämiseen?

-

6 b. Miten arvioitte tämän tavoitteen toteutuvan ehdotetun säännöksen avulla?

-

7. Sijaishuoltopaikan valintaa koskevaa säätelyä ehdotetaan täsmennettävän. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulisi aina arvioida yksilöllisesti lapsen etu, lapsen tarpeita vastaava kuntoutuksellinen osaaminen ja lapsen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muun opetuksen sekä siihen tarvittavan tuen varmistaminen. Millaisia vaikutuksia näette ehdotetulla säätelyllä olevan sijaishuoltopaikan valintaan ja sitä koskevaan päätöksentekoon? Onko pykälän säätely asetettujen tavoitteiden näkökulmasta riittävä?

Ei kommentteja sijaishuoltopaikan valintaa käsittelevästä lastensuojelulain 50 §:stä. Ehdotetussa lastensuojelulain 49 §:n 3 momentissa säädettäisiin siitä, milloin pieni lapsi voidaan sijoittaa vanhempansa kanssa vankilan perheosastolle. Ehdotettu momentti vastaa nykyistä säätelyä ja on Rikosseuraamuslaitoksen näkökulmasta hyvin toimiva säännös.

8. Lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen tukemista ehdotetaan vahvistettavan erityisesti sijaishuollon aikana (49 a §, 50 §, 52 a §, 57 § ja 60 d §). Miten ehdotettu säätely vastaa lapsen sijaishuollon aikaiseen tuen tarpeeseen perusopetuksen ja toisen asteen tutkinnon suorittamisessa?

On tärkeää turvata perusopetukseen osallistuminen sijaishuollon aikana. Perusopetuksen oppimäärän suorittaminen ja mahdollinen toisen asteen tutkinnon suorittaminen lisäävät merkittävästi nuoren mahdollisuuksia muuttaa elämänsä suuntaa ja kiinnittyä yhteiskuntaan. Vaativan sijaishuollon keskittäminen lastensuojelulaitoksiin osaltaan myös vahvistaisi sivistyksellisten oikeuksien toteutumista.

9 a. Onko 49 a §:n säätely vaativasta sijaishuollosta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

Kyllä

9 b. Mitä käytännön vaikutuksia ehdotuksella olisi?

Perusteluissa on hyvin tuotu esille, että vaativaa sijaishuoltoa tarvitsee vain pieni osa sijaishuoltoa tarvitsevista lapsista eikä vaativaa sijaishuoltoa voida eikä ole perusteltua järjestää kaikissa yksiköissä. Erityisen vaativaa tukea tarvitsevat nuoret ovat usein juuri niitä nuoria, jotka tulevat myöhemmin Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaiksi, joko suorittamaan yhdyskuntaseuraamusta tai vankeusrangaistusta. Ehdotetut muutokset hyödyttäisivät näitä alaikäisiä tai nuoria rikosentekijöitä. Oletettavasti viranomaisyhteistyö lisääntyisi alaikäisten kohdalla, joka tukisi myös Rikosseuraamuslaitoksessa tehtävää nuoria koskevaa työtä.

10. Selkeyttääkö ehdotettu muotoilu erityisen huolenpidon jakson hoidollista ja kuntouttavaa sisältöä?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 10

Rikosseuraamuslaitoksen näkemyksen mukaan esitys selkiyttäisi jakoa hoidollisen ja kuntouttavan sisällön välillä. Erityisen huolenpidon jaksolla tulisi tarvittaessa olla nykyistä enemmän hoidollista sisältöä. Riittävä hoidollinen sisältö auttaisi Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaina olevia nuoria.

11 a. Vastaako ehdotettu muotoilu näihin tavoitteisiin?

Kyllä

11 b. Millaisia vaikutuksia erityisen huolenpidon jakson pidentämisellä olisi?

Sijaishuollon aikana järjestettävän erityisen huolenpidon jakson tavoitteena päihdeongelman tai lapsen itseään vahingoittavan käyttäytymisen katkaiseminen. Erityisen huolenpidon jakson tulee olla riittävän pitkä, jotta nuoren tilanne pystytään riittävästi selvittämään ja päihdeongelmaan tai käyttäytymiseen puuttumaan vaikuttavasti. Päihteidenkäytön, käytöshäiriön tai nuoren muun vahingoittavan käyttäytymisen takana saattaa olla esimerkiksi toteamattomia ja hoitamattomia fyysisiä sairauksia tai kehityshäiriöitä. Jos jakso ei ole riittävän pitkä, voivat nämä jäädä kokonaan havaitsematta.

12. Erityisen huolenpidon jakson päätöksenteko: Millaisia vaikutuksia olisi nykyisen päätöksentekorakenteen (30 + 60 vrk) muuttamisella siihen, että jatkossa yksi päätös mahdollistaisi enemmillään 90 vuorokauden erityisen huolenpidon jakson ja sen jälkeen tarvittaessa enimmillään toisen 90 vuorokauden jakson?

-

13. Onko ehdotettu erityisen huolenpidon asumisyksiköiden henkilöstöresurssi (59 a §) riittävä?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 13

-

14 a. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

Kyllä

14 b. Mitä vaikutuksia sillä olisi?

Keskittäminen voisi lisätä osaamista ja laatua erityisen huolenpidon jaksojen tuottamisessa. Samalla tulisi kuitenkin varmistaa, että näitä yksiköitä ja niissä olevia asiakaspaikkoja on riittävästi. Keskittämisen voisi myös parantaa mahdollisuuksia peruskoulun suorittamiseen erityisen huolenpidon jakson aikana.

15. Miten 11 luvun säännökset rajoituksista toteuttavat sijaishuollossa olevien lasten perus- ja ihmisoikeuksia?

-

63 § Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

-

65 § Aineiden ja esineiden haltuunotto

-

66 § Henkilöntarkastus

-

68 § Kiinnipitäminen

-

69 § Liikkumisvapauden rajoittaminen

-

69 a § Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen

-

70 § Eristäminen

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

17 a. Toteuttaako säännös tätä tavoitetta?

-

17 b. Millaisia vaikutuksia ehdotetulla 71 §:ssä säädetyillä erityisillä rajoituksilla näette olevan lapsen päihdehoidon ja -kuntoutuksen toteuttamiseen?

-

18. Miten 69 a §:ssä ehdotetut muutokset mahdollistavat luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamisen?

-

19. Miten tehokkaasti ehdotettu 73 §:n mukainen säännös toteuttaa eristämisen täytäntöönpanon valvontaa?

-

20. Miten tehokkaasti ehdotettu 74 §:n säännös kirjaamisveloitteesta ja toimittaminen kuukausittain aluehallintovirastoon toteuttaa rajoitustoimenpiteiden valvontaa?

-

21. Ovatko ehdotetut jälkihuollon sisältöä koskevat täsmennykset riittäviä?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 21

-

22. Ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion lastensuojelulaitoksista ja täsmennettävän valtion lastensuojeluyksiköiden tehtäviä vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroituna palveluna. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä olisi vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroidun palvelun, erityisen huolenpidon sekä lastensuojelun jälkihuollon järjestäminen. Vastaisiko ehdotetun lain 2 § vaativan sijaishuollon tarpeisiin?

-

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 22

-

23 a. Pykälä x tai pykälät x-x §:t ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

Yleiset huomiot koko esityksestä:

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi lastensuojelulakia, lakia valtion lastensuojelulaitoksista, terveydenhuoltolakia, sosiaalihuoltolakia ja sosiaali- ja terveysministeriön asetusta valtion lastensuojelulaitoksista. Lakimuutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2022 alusta.

Rikosseuraamuslaitos kannattaa ehdotettuja muutoksia ja pitää niitä erittäin tarpeellisina. Rikosseuraamuslaitoksen erikoisasantuntija on ollut jäsenenä vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmässä.

Esityksen tavoitteena on täsmentää sijaishuollon tarkoitusta ja sisältöä, että se pystyisi paremmin vastaamaan myös vaativaa tukea tarvitsevien lasten huolenpitoon ja kuntoutukseen. Esityksessä määritellään vaativa sijaishuolto sekä integroidut vaativan sijaishuollon palvelut, joilla tavoitellaan lapsen erityisen tuen tarpeeseen vastaamista erityisosamaista omaavassa laitoksessa. Erityisen vaativaa tukea tarvitsevat nuoret ovat usein juuri niitä nuoria, jotka tulevat myöhemmin Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaiksi, joko suorittamaan yhdyskuntaseuraamusta tai vankeusrangaistusta. Ehdotetut muutokset hyödyttäisivät näitä alaikäisiä tai nuoria rikoksentekijöitä, koska seuraamusten täytäntöönpanon aikana tulisi pyrkiä lisäämään valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan ja edistää sijoittumista yhteiskuntaan.

23 b. Muutosehdotus pykälään x:

-

23 c. Muutosehdotus pykälän x perusteluihin:

-

Sandvik Anna-Liisa
Rikosseuraamuslaitos